

Myndighetsgemensam plan för barnsäkerhet, 2010-2011



Sekretariatet för myndighetsgemensamt barnsäkerhetsarbete

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Enheten för den enskildes säkerhet

MSB:s kontaktpersoner:

Daniel Carlsson, barnsäkerhetskoordinator

Telefon: 010-240 53 95

Åsa Olsson, barnsäkerhetskoordinator

Telefon: 010-240 53 19

Publikationsnummer: MSB 0141-10

ISBN: 978-91-7383-063-8

Förord

Du har i din hand den första myndighetsgemensamma planen för barnsäkerhet i Sverige. Planen har tagits fram av barnsäkerhetsrådet som är ett forum inom barnsäkerhetsplattformen där 14 myndigheter och organisationer ingår.

Sverige har en lång tradition av framgångsrikt förebyggande barnsäkerhetsarbete som bidragit till världens lägsta nivåer då det gäller antal skadade barn. Men att detta ska fortgå är ingen självklarhet. Förändrade vanor, nya produkter och livsmönster, immigration, utvecklad infrastruktur och mycket annat leder till förändrade och nya risksituationer. För att barnsäkerheten fortsatt ska vara god och bli bättre krävs ett ständigt, systematiskt arbete av analys, åtgärder och utvärdering.

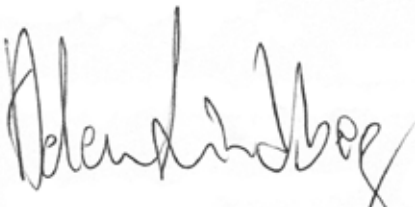
Det finns idag en debatt i Sverige som gör gällande att ett överdrivet mått av säkerhet och skyddsåtgärder berövar människor kompetensen att hantera svårigheter och lösa problem av olika slag. Det är viktigt att behålla nyanserna i denna debatt och skilja på vad som kan vara nyttigt lärande för livet för ett barn och vad som är en onödig skada som inte skulle ha behövt inträffa.

Det finns inget pedagogiskt värde i att ett spädbarn faller och får en skallfraktur eller att ett barn skadas i en trafikolycka för att bilbälten och bilbarnstolar använts på fel sätt eller inte alls. Det är inte roligare att gunga i en trasig gunga än i en hel och säker.

Men i säkerhetsarbetet får man inte heller glömma att barn för sin utveckling och hälsa behöver – och har rätt till – stimulerande, spännande och utmanande miljöer och att lösningen inte alltid ligger i att försöka ta bort alla risker. FN:s konvention om barnets rättigheter berör både barnets rätt till skydd och till utveckling och vår syn är att båda dessa perspektiv kan tillgodoses utan att behöva motverka varandra.

Den myndighetsgemensamma planen gäller för 2010-2011 och den ska följas av återkommande planer för det myndighetsgemensamma barnsäkerhetsarbetet i Sverige. Planen och de åtgärder som följer av den hoppas vi är ett steg i rätt riktning mot ett förverkligande av barnsäkerhetsrådets och barnsäkerhetsplattformens vision: Barn och unga ska fritt och säkert kunna leva och utvecklas.

Stockholm december 2009



Helena Lindberg

Generaldirektör för MSB
Ordförande i Barnsäkerhetsplattformens GD-möte



Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
Tre prioriterade områden	7
Inledning	9
Samordning av barnsäkerhet	9
Myndighetsgemensam plan för barnsäkerhet	9
Tillvägagångssätt	11
Arbetsgång och prioriteringsgrunder	11
Arbetsformer och organisation	12
Problemområden	12
Förutsättningar	13
Genomförande	13
Utvärdering	13
Ny eller reviderad plan?	13
Prioriterade områden	15
Utveckla statistikunderlag	15
Drunkning	16
Alkoholrelaterade skador och olyckor	17
Utgångspunkter	19
Uppdraget inom MSB	19
Barns rättigheter och barns perspektiv	19
Lokala aktörer	20
Ideella organisationer	20
Internationellt barnsäkerhetsarbete	20
Bilaga 1: Totallistan	21

Sammanfattning

Som den första i sitt slag finns nu en myndighetsgemensam plan i Sverige för barn och ungas säkerhet. Den antogs i oktober 2009 vid ett möte bestående av generaldirektörer från 14 svenska myndigheter och organisationer.

Initiativet till att ta fram en plan för barnsäkerhet togs 2007 inom ramen för ett EU-projekt i nätverket European Child Safety Alliance (ECSA). Det finns 26 deltagande länder i nätverket. Den myndighetsgemensamma planen ska enligt beslut gälla under två år, från och med 1 januari 2010 till och med 31 december 2011.

Tre prioriterade områden

I den myndighetsgemensamma planen beskrivs tre prioriterade områden för perioden 2010-2011:

Område 1 - utveckla statistikunderlag

Barnsäkerhetsrådet har gjort bedömningen att den skaderegistrering och den olycksstatistik som finns idag om barnskador till följd av olyckor, inte ger en fullständig bild. Detta gäller särskilt mindre skador som inte föranlett kontakt med hälso- och sjukvård.

Område 2 - drunkning (0- 6 år)

Den vanligaste dödsorsaken på grund av olycka för små barn upp till sex år är drunkning. Barnsäkerhetsrådet har gjort bedömningen att allvarlighetsgraden tillsammans med avsaknaden av huvudansvar på myndighetsnivå för drunkning, föranleder ett särskilt fokus på området.

Det finns heller inget uttalat ansvar beskrivet i förskolans läroplan på ett motsvarande sätt som för grundskolan, där elever enligt kursplanen ska kunna simma och hantera nödsituationer vid vatten i årskurs 5.

Område 3 - alkoholrelaterade skador och olyckor

Barnsäkerhetsrådet har bedömt att alkoholrelaterade skador och olyckor är ett prioriterat område, på grund av att alkohol resulterar i såväl direkta som indirekta skador samt då konsumtionen ökat bland ett trettiotal barn och unga.

Skador till följd av bruk av alkohol sker i alla miljöer. Alkoholbruk kan resultera i en mängd olika olyckor. Riskbeteenden som utåtriktade våldshandlingar och självtillfogade skador är förknippade med alkohol.



Inledning

Samordning av barnsäkerhet

Sverige är ett föregångsland när det gäller barnsäkerhetsarbete. Trots detta är skador till följd av olycksfall den vanligaste dödsorsaken bland barn och ungdomar från ett års ålder. Varje människa under 18 år räknas enligt Barnkonventionen som barn. Det krävs ett målinriktat och systematiskt arbete på alla nivåer för att Sverige fortsatt ska vara ett säkert samhälle för alla barn och unga.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har uppdraget att samordna berörda myndigheters arbete för barns och ungas säkerhet när det gäller att motverka skador till följd av olycksfall. Regeringsuppdraget gavs 2005 till Statens Räddningsverk och överfördes till MSB vid årsskiftet 2008/2009. Inom ramen för samordningsuppdraget bildades 2006 rådet för barnsäkerhet. Rådet har under åren 2006-2009 bestått av ledamöter från nedanstående 14 myndigheter och organisationer:

Arbetsmiljöverket,

Banverket,

Barnombudsmannen,

Boverket,

Elsäkerhetsverket,

Statens Folkhälsoinstitut,

Konsumentverket,

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,

Rikspolisstyrelsen,

Skolverket,

Socialstyrelsen,

Sveriges Lantbruksuniversitet Malmö,

Sveriges Kommuner och Landsting,

Vägverket.

Myndighetsgemensam plan för barnsäkerhet

Föreliggande dokument är den första myndighetsgemensamma planen för barnsäkerhet i Sverige och den gäller för tvåårsperioden 2010-2011. Syftet med planen är att på sikt minska antalet skador som föranleds av olyckor bland barn och unga. I planen identifieras de problemområden som ska prioriteras i det myndighetsgemensamma barnsäkerhetsarbetet under den kommande tvåårsperioden. Planen har tagits fram av rådet för barnsäkerhet och dess arbets- och åtgärdsgrupper med företrädare för de medverkande myndigheterna och fastställts vid barnsäkerhetsplattformens GD-möte den 8 oktober.

Den myndighetsgemensamma planen för barnsäkerhet har utarbetats inom ramen för det storskaliga projektet Child Safety Action Plan (CSAP) initierat av European Child Safety Alliance (ECSA) i samverkan med EU kommissionen, UNICEF, WHO samt Health and Environment Alliance. Ett 30-tal länder deltar i projektet.

År 2007 enades rådet för barnsäkerhet om en inriktning för barnsäkerhet som presenteras i *"Barn och unga ska fritt och säkert kunna leva och utvecklas – Ett myndighetsgemensamt inriktningsdokument"*¹ Inriktningsdokumentet beskriver grundförutsättningarna för arbetet med en myndighetsgemensam plan för barnsäkerhetsarbete.

¹ ISBN 978-91-7253-365-3



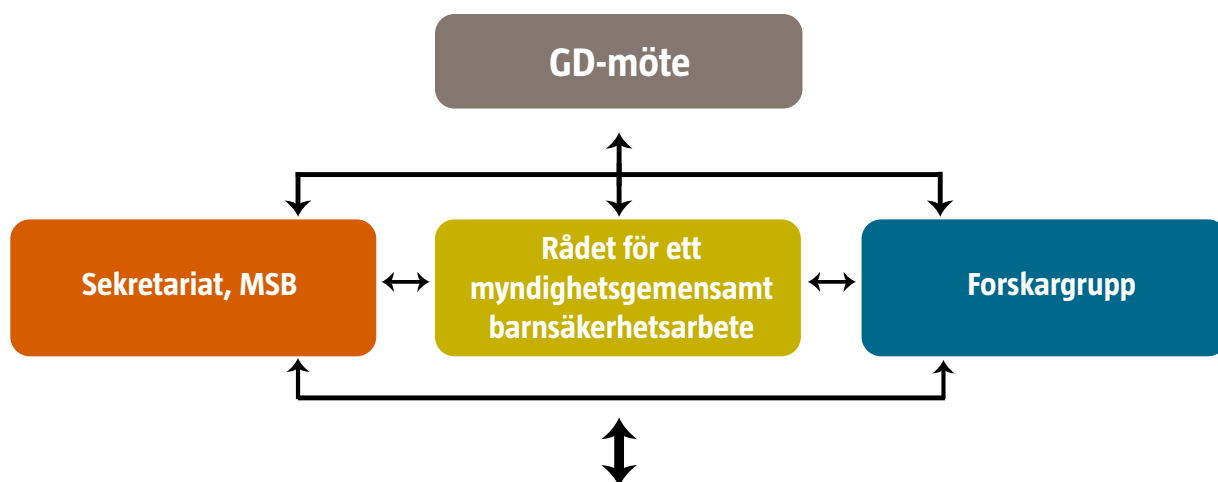
Tillvägagångssätt

Arbetsformer och organisation

Arbetet med att ta fram den myndighetsgemensamma planen har pågått sedan 2007. Fram till årsskiftet 2008/2009 drevs arbetet av rådet för barnsäkerhet med tillhörande arbets- och åtgärdsgrupper samt en referensgrupp bestående av experter/forskare på barnsäkerhetsområdet. När samordningsuppdraget överfördes till MSB genomfördes en organisationsöversyn som ledde fram till vissa förändringar.

Bland annat inrättades ett högsta inriktande och samordnande organ bestående av representanter ur ledningen för respektive myndighet och organisation.

I den nya organisationen kvarstår barnsäkerhetsrådet som beredande och beställande organ med möjlighet att fatta vissa operativa beslut. Expertgruppen kvarstår enligt tidigare modell men benämns forskargruppen. Fasta arbets- eller åtgärdsgrupper ingår inte i den nya organisationen.



En grundläggande princip är att arbete på åtgärdsnivå sker inom ramen för respektive myndigheters sektorsuppdrag. När tvärsektoriella, övergripande ansatser krävs kan särskilda projekt, arbetsgrupper eller liknande initieras, vilket kan kräva förankring och beslut på ledningsnivå inom berörda myndigheter.

Barnsäkerhetsplattformens organisation, 2009

Arbetsgång och prioriteringsgrunder

I arbetet med att ta fram inriktningen för barnsäkerhetsarbetet identifierades inledningsvis ett stort antal problemområden vilka samlades i en så kallad "totallista" (bilaga 1). Utifrån totallistan togs förslag fram på vilka problemområden som skulle prioriteras i den första myndighetsgemensamma planen för barnsäkerhet. Problemområdena valdes utifrån prioriteringsgrunder som tidigare fastslagits i inriktningsdokumentet. Enligt dessa ska hänsyn tas till:

1. olycks- och skadebild
2. allvarlighetsgrad
3. påverkansmöjligheter
4. oklara ansvarförhållanden eller avsaknad av ansvar
5. behov av myndighetssamverkan

Med utgångspunkt från totallistan och ovanstående prioriteringsgrunder gjordes en ranking av problemområdena. Syftet var att identifiera de områden som bedömdes mest angelägna att hantera i en tvåårig myndighetsgemensam plan för barnsäkerhet.

Problemområden

Utifrån ett metodiskt prioriteringsarbete i enlighet med ovanstående principer har följande tre problemområden prioriterats:

- Utveckla statistikunderlag
- Drunkning 0-6 år
- Alkoholrelaterade skador och olyckor

Totallistan i sin helhet kommer dock att utgöra en viktig utgångspunkt för det fortsatta myndighetsgemensamma barnsäkerhetsarbetet. Under innevarande tvåårscykel ska listan uppdateras och revideras samt utgöra grund för framtagande av nästkommande myndighetsgemensamma plan.

I föreliggande plan presenteras bakgrund, mål, grunder för prioritering av respektive område samt åtgärdsförslag i korthet. Mer utförliga bakgrundsbeskrivningar och nulägesanalyser som tagits fram av respektive åtgärdsgrupp, har dokumenterats separat "Bakgrundsmaterial och underlag för Myndighetsgemensam plan för barnsäkerhet, 2010-2011". Bakgrundsmaterialet bör tjäna som utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Förutsättningar

Genomförande

Den myndighetsgemensamma planen ska enligt beslut gälla under två år. En grundläggande princip är att arbete på åtgärdsnivå sker inom ramen för respektive myndighets sektorsuppdrag. När tvärsektoriella, övergripande ansatser krävs kan särskilda projekt, arbetsgrupper eller liknande initieras, vilket kan kräva förankring och beslut på ledningsnivå inom berörda myndigheter.

I inriktningsdokumentet “Barn och unga ska fritt och säkert kunna leva och utvecklas – Ett myndighetsgemensamt inriktningsdokument” beskrivs sju strategier från rapporten *Child Safety Good Practice Guide*¹ som visat sig vara effektiva åtgärder vid förebyggande insatser. Dessa strategier kan då det är tillämpligt tjäna som utgångspunkt för åtgärdsarbetet.

¹ MacKay, M. et al: *Child Safety Good Practice Guide: Good investments in unintentional child injury prevention and safety promotion*. European Child Safety Alliance, Eurosafe, 2006.

Utvärdering

Arbetet utifrån planen för barnsäkerhet ska utvärderas avseende såväl process som resultat och effekt. Processutvärdering bör ske löpande under den aktuella tvåårsperioden och i huvudsak inriktas mot arbetssätt. En redovisning och utvärdering av kortsiktiga resultat kan ske i samband med att tvåårsperioden löper ut medan utvärdering av utfall och effekter av specifika åtgärder kan genomföras först på längre sikt.

Ny eller reviderad plan?

Under tvåårsperioden bedrivs arbete med att ta fram en plan för nästkommande period. Nästföljande plan kan till delar bli en reviderad form av den tidigare planen. Det är dock av stor vikt att totalistan löpande uppdateras och diskuteras och att ställning tas till eventuella nya prioriterade områden.



Prioriterade områden

Utveckla statistikunderlag

Bakgrund

Skaderegistrering är en grundförutsättning för att få evidensbaserad kunskap om skador, dess förekomst och mönster i befolkningen. Utan kännedom om var och på vilket sätt människor skadas är det svårt att veta vilka insatser som ska genomföras och hur de ska utformas. Rådet för barnsäkerhet och dess arbetsgrupp har gjort bedömningen att den skaderegistrering och den olycksstatistik som finns tillgänglig idag inte ger en fullständig bild av hur skadesituationen ser ut.

Grunder för prioritering av problem

Tillgång till ett omfattande, representativt faktaunderlag är nödvändigt för att kunna bedriva ett målinriktat barnsäkerhetsarbete. Genom samverkan mellan myndigheter skapas möjligheter till förbättrad kvalitet, överblick och tillgänglighet avseende befintlig statistik samt för långsiktig utveckling av statistikunderlag utifrån befintliga behov. I dagsläget krävs att en registrering av en skada har gjorts för att den ska ingå i statistiken vilket i sin tur förutsätter att den aktuella skadan har lett till ett besök i hälso- och sjukvården. Denna typ av statistik kan behöva kompletteras med data rörande mindre skador och tillbud som inte lett till kontakt med hälso- och sjukvården.

Detta gör utveckling av statistikunderlag rörande barns skador till följd av olyckor till ett prioriterat område.

Mål

Målsättning för det myndighetsgemensamma arbetet är att under tvåårsperioden ytterligare kartlägga befintlig statistik och undersöka behovet av utveckling på statistikområdet.

Avgränsning

Avgränsning sker löpande inom ramen för arbetet med kartläggning, inventering och behovsanalys.

Åtgärdsförslag och angreppssätt

Förslag till åtgärder:

- Inventering av befintliga register och statistikällor samt analys.
- Behovsanalys av kompletterande register, data, statistik – vad saknas i dagsläget?

En åtgärdsgrupp med deltagare från Boverket, Folkhälsoinstitutet, Konsumentverket, Rikspolisstyrelsen, Statens Räddningsverk, Socialstyrelsen och Vägverket har arbetat med problemområdet. Inledningsvis har en nulägesanalys över källor, omfattning, tillgänglighet och användbarhet för befintlig statistik gjorts.

Drunkning

Bakgrund

För små barn i åldrar upp till sex år är drunkning den vanligaste dödsorsaken till följd av olycka. Mellan 2000 och 2005 drunknade 33 barn i denna åldersgrupp. Av de fall där det finns en olyckstyp angiven så har de flesta drunkningar skett i hav, sjö eller vattendrag. I bostadsmiljön förekommer drunkningsolyckor i badkar, pooler och dammar samt i mindre vattensamlingar.

Grunder för prioritering av problem

Allvarlighetsgraden och den statistiska olycks- och skadebilden har haft stor betydelse i prioriteringen av detta problemområde. Dessutom kan för närvarande ingen enskild myndighet i Sverige anses vara huvudman inom området drunkning. Därför är ett myndighetsgemensamt angreppssätt gynnsamt inom området. Grundskolan har ett ansvar för att elever lär sig simma och hantera nödsituationer vid vatten enligt kursplanen för ämnet idrott och hälsa, men något motsvarande ansvar finns inte i förskolan. Ovanstående gör drunkning 0-6 år till ett prioriterat problemområde.

Mål

Ett långsiktigt mål på området är att antalet drunkningsolyckor bland de yngsta barnen ska minska. Delmål inom ramen för den myndighetsgemensamma planen är att:

- få fördjupad kunskap om hur många drunkningsolyckor som sker för åldersgruppen samt att klargöra bakgrundsfaktorerna till dödsfallen
- sprida information till vårdnadshavare, kommuner, barnavårdscentralen, näringsidkare med flera om orsaker, risker och tillvägagångssätt för att minska drunkningsrisker

Avgränsning

Utifrån en problem- och nulägesbild i förebyggandet av drunkning, kommer åtgärderna

avgränsas till barn upp till och med sex år. Då de flesta drunkningsolyckor bland små barn sker i barnets närområde bör fokus ligga på risker och säkerhet i bostaden och dess närhet, där barn brukar vistas på egen hand, utan ständig uppsikt.

Åtgärdsförslag och angreppssätt

Förslag till åtgärder:

- Undersöka hur många olyckor som sker för åldersgruppen samt klargöra orsakerna till dödsfallen²
- Ta fram informationsmaterial om drunkningsrisker och drunkningsförebyggande metoder och åtgärder

Informationsmaterialet kan bland annat spridas till vårdnadshavare via barnavårdscentraler (BVC). Ytterligare åtgärder för information och implementering kan krävas riktade mot berörda målgrupper som kommuner, barnomsorg och frivilligorganisationer, tillverkare, återförsäljare, researrangörer med flera.

En åtgärdsgrupp med deltagare från Boverket, Konsumentverket, Statens Räddningsverk, Skolverket och Svenska Livräddningssällskapet har arbetat med problemområdet. För att hitta kritiska områden har en analys av statistik och ansvarsförhållanden gjorts. Detta har gett en viss kunskap om var och när olyckorna skett. Analysen av ansvarsförhållanden visar att en nationell huvudman saknas. Därefter har en nulägesanalys vid respektive myndighet genomförts med efterföljande myndighetsgemensamma diskussioner. Kontakt har tagits med berörda myndigheter, organisationer och övriga aktörer för samverkan kring åtgärder, metoder, ansvarsfördelning och resurser för genomförande. I det fortsatta arbetet med att ta fram konkreta åtgärdsförslag bör samverkan ske med Svenska Livräddningssällskapet.

² Under våren 2009 presenterades en studie genomförd av MSB där alla drunkningsfall bland barn under en tioårsperiod är kartlagda. Studiens resultat bör tjäna som underlag för åtgärdsförslag, riktade informationsinsatser med mera.

Alkoholrelaterade skador och olyckor

Bakgrund

Alkohol och andra droger är bidragande orsaker till både direkta skador så som förgiftningar och indirekta skador så som fall, trafikolyckor och drunkning bland ungdomar. Många skador till följd av våldshandlingar och självtillfogade skador är alkohol/drogrelaterade.

Skillnaden i alkoholkonsumtion och riskbeteenden kring detta är stora mellan olika grupper av unga. Bland pojkar ökade alkoholkonsumtionen kraftigt under 90-talet för att sedan plana ut medan flickornas konsumtion har ökat och närmat sig samma nivå som pojkarnas under 2000-talet. Det finns också stora skillnader då det gäller alkoholkonsumtion bland ungdomar kopplat till bland annat sociala och kulturella faktorer.

Grunder för prioritering av problem

Bruk av alkohol bland barn och tonåringar sker i alla miljöer och kan resultera i olyckor av alla typer. Detta gör att olyckor i samband med bruk av alkohol bland ungdomar är ett prioriterat område för myndighetssamverkan.

Mål

Långsiktiga mål är att färre barn och unga skadas i alkoholrelaterade olyckor.

Delmål för att uppnå detta är att:

- Bidra till ökade kunskaper om sambandet mellan alkohol och skador bland barn, unga och närstående vuxna.
- Bidra till att påverka attityder och beteenden kopplat till alkohol, bland barn, unga och närstående vuxna.

Avgränsning

Då skador till följd av alkoholbruk är betydligt vanligare bland ungdomar än skador som följd narkotikabruk, begränsas det prioriterade området till alkoholrelaterade skador. Arbetet med att samla in skadestatistik ska primärt fokusera på skador där ungdomars eget alkoholbruk är en bidragande faktor.

Åtgärdsförslag och angreppssätt

Förslag till åtgärder:

- Samla in tillgänglig statistik rörande skadade barn och unga som sökt akutvård, jourcentral, blivit inlagda på sjukhus eller registrerats på ungdomsmottagningar, där alkohol har varit en bidragande faktor till uppkomst av en skada.
- Fördjupa och utvidga analysen av sambandet mellan alkohol och skador hos ungdomar.
- Stödja spridningen av fungerande preventionsstrategier på området.

En åtgärdsgrupp med deltagare från Arbetsmiljöverket, Folkhälsoinstitutet, Skolverket, Socialstyrelsen och Vägverket har arbetat med problemområdet genom att genomföra en beskrivning och analys av bakgrund och nuläge. Framtida angreppssätt är beroende av resultatet av de analyser och kunskaps-sammanställningar som föreslås genomföras. Åtgärder bör genomföras i samverkan med lämpliga samarbetspartner som frivilligorganisationer på området.



Utgångspunkter

Uppdraget inom MSB

Den första januari 2009 bildades Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och ersatte då Statens Räddningsverk, Styrelsen för psykologiskt försvar samt Krisberedskapsmyndigheten. I samband med detta flyttades också samordningsuppdraget från Räddningsverket till MSB. Erfarenheter som dragits av arbetet inom ramen för samordningsuppdraget fram till årsskiftet 2009 tas tillvara av MSB och kan leda fram till nya former för det fortsatta arbetet.

Barns rättigheter och barns perspektiv

FN:s konvention om barns rättigheter, barnkonventionen, är ett folkrättsligt bindande dokument. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 vilket innebär att den ska vara vägledande inom alla verksamhetsområden i samhället. Därmed är barnkonventionen en central utgångspunkt i arbetet med barnsäkerhetsarbetet.

Barnkonventionen belyser det enskilda barnets rättigheter och täcker barnets rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda. Inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller andra liknande skäl. Barnets bästa ska vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som berör barn och unga.

Barnet ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem.

Att i sitt arbete ha ett barnperspektiv innebär att man sätter barnet i fokus och att man analyserar vilka konsekvenser ett beslut eller en åtgärd får för barnet eller en grupp av barn. Ett professionellt barnperspektiv utgår bland annat från den kunskap som vi tillägnat oss genom utbildning, erfarenhet, forskning och kunskap om barns behov. Att sedan till detta lägga till barnets eget perspektiv på frågan innebär att ytterligare höja kvaliteten i arbetet. Barnen lever i barnperspektivet vilket gör att det finns många olika barnperspektiv, inte bara ett.

Det är viktigt att utbyta erfarenheter om arbetsätt och metoder för att tillämpa barnkonventionen i barnsäkerhetsarbetet och tillvarata goda exempel på hur barn och unga kommer till tals i olika arbetsprocesser. Fram till årsskiftet 2008/2009 fanns det inom ramen för det myndighetsgemensamma barnsäkerhetsarbetet en särskild arbetsgrupp som arbetade med barns perspektiv, ett arbete som ska tillvaratas och utvecklas i det fortsatta arbetet. Vid utvärdering och revidering av den myndighetsgemensamma planen för barnsäkerhet bör särskild vikt läggas vid barns rättigheter och barns perspektiv.

Lokala aktörer

Arbete med barnsäkerhet sker på flera nivåer. Systematiskt förebyggande arbete på myndighetsnivå kan innebära att säkerhetsregler utfärdas exempelvis då det gäller barnprodukter, byggande och trafik.

En viktig del av arbetet när det gäller barnsäkerhet är det som utförs i barnets närhet. Utöver hemmiljön sker detta vid barnvårdscentraler, på förskolor, i familjedaghem, i fritidsverksamhet, på skolor och inom barnsjukvård. Det arbete som utförs för att förbättra barnsäkerhet på en central/ nationell nivå står i ett ömsesidigt beroende till det arbete som sker på lokal nivå. Dialog och kontakt via olika kanaler är viktigt för ett effektivt och samordnat barnsäkerhetsarbete. Det kan också finnas behov av att förtydliggöra ansvarsförhållanden för barns säkerhet mellan aktörer på olika nivåer.

Ideella organisationer

Ideella organisationer av olika slag svarar för omfattande kunskap, erfarenhet och engagemang då det gäller barns och ungas säkerhet och utveckling. Fram till 2008 har samverkan vidareutvecklas inom samordningsuppdraget skett med ett fåtal ideella organisationer. För att kunna ta del

av kunskapen hos fler ideella organisationer som arbetar skadeförebyggande för barn och unga genomfördes 2008 en hearing. De deltagande ideella organisationerna uttryckte en vilja till ett närmare samarbete med myndigheter och kommuner/landsting, och former för ett sådant samarbete diskuterades. Kontakter med ideella organisationer i det myndighetsgemensamma barnsäkerhetsarbetet bör utökas och vidareutvecklas.

Internationellt barnsäkerhetsarbete

Sverige deltar i ett internationellt nätverk, European Child Safety Alliance (ECSA) bildat på initiativ av European Association for Injury prevention and Safety (Eurosafe) vars huvudpartners är EU och WHO. Sverige har genom avtal förbundit sig att delta i projektet CSAP II som leds av European Child Safety Alliance. Den myndighetsgemensamma planen och arbetet med att uppfylla dess mål är en viktig del i Sveriges deltagande i CSAP II. Andra viktiga delar i CSAP II är erfarenhetsutbyte och regelbundna jämförelser mellan länderna avseende indikatorer i barnsäkerhetsarbetet.



Bilaga 1: Totallistan

Tabellen på nästföljande sida är en bearbetad version av den inventering av problem på området barnsäkerhet som genomfördes i rådet och dess arbetsgrupp. Samtliga problemområden samlades i en så kallad totallista. Utifrån totallistan togs förslag fram på vilka problemområden som skulle prioriteras i den första myndighetsgemensamma planen för barnsäkerhet. Problemområdena valdes utifrån prioriteringsgrunder som tidigare fastslagits i inriktningsdokumentet. Enligt dessa ska hänsyn tas till:

1. olycks- och skadebild,
2. allvarlighetsgrad,
3. påverkansmöjligheter,
4. oklara ansvarförhållanden eller avsaknad av ansvar,
5. behov av myndighetssamverkan

Med utgångspunkt från totallistan och ovanstående prioriteringsgrunder gjordes en ranking av problemområdena. Varje myndighet/organisation gjorde en bedömning av respektive problemområdes prioriteringsgrad. Prioriteringsgraden gav upp till tre poäng vilka därefter summerades. De högsta sammanlagda talen indikerade vilka problemområden som ansågs mest angelägna att hantera i en tvåårig myndighetsgemensam plan för barnsäkerhet. Bilagda lista tjänade som utgångspunkt för diskussion och val av prioriterade områden under perioden 2010 - 2011.

Område	Problembeskrivning	Prio 1	Prio 2	Prio 3	Prio 0	Viktning	S:a
1. Boendemiljön	Tillfälligt boende (hotell, lägergårdar, campingplatser mm) bör uppmärksammas ur barnsäkerhetssynpunkt, eftersom många barn och unga vistas i sådana boenden. Frågor som borde tas upp för att förebygga skador i detta sammanhang är exempelvis brandrisk, utrymning och produkt säkerhetsfrågor.	2 Elsäk MSB	2 SoS KOV	4 BV FHI AV Skolv	3 BV VV RPS	6+4+4	14
2. Fritidsmiljö	Bland barn i åldrarna 0 till och med 6 år är drunkning den vanligaste dödsorsaken till följd av olycka. Bland alla barn 0 till och med 17 år är drunkning sammantaget den näst vanligaste dödsorsaken efter trafikolyckor. Frågor om drunkning och livräddning saknar en nationell huvudman	8 FHI SoS KOV Elsäk Skolv RPS MSB BOV	2 BV AV	0	1 VV	24+4	28
Fritidsmiljön	Varje år skadas många barn på lekplatser. Frågan om tillsynen av lekplatser bör belysas närmare i den nationella planen. Det är viktigt att i detta sammanhang inte glömma bort perspektivet på barns utveckling.	3 FHI KOV BOV	2 BV MSB	3 SoS AV Skolv	3 Elsäk VV RPS	9+4+3	16
Fritidsmiljön	När lekområdet avskärmas av vägar medför detta stora risker, eftersom det kan leda till att barnen måste korsa trafikerade stråk.	2 MSB VV	4 FHI SoS Skolv Elsäk	3 BV AV KOV	2 BOV RPS	6+8+3	14
3. Idrottsmiljön	En hög andel av barns och ungdomars skador är en följd av olyckor inom idrottsmiljön. Skadornas genomsnittliga allvarighetsgrad är relativt sett ganska låg (undantaget ridsport). Problem kan beröra produkt säkerhetsfrågor, trafiklösningar, idrotten i skolan eller tillhandahållande av tjänster. Särskilt bör könsskillnader bland idrottskador belysas	1 Skolv	4 BV FHI KOV Elsäk	3 AV BOV MSB	3 SoS VV RPS	3+8+3	14
Idrottsmiljön	Inom fritidsidrott inträffar i Sverige i genomsnitt 4 dödsolyckor årligen. Då det gäller incidentrapportering saknas tydlig statistik. Flera dödsolyckor har inträffat under utbildning.	1 KOV	3 AV Skolv MSB	4 BV FHI SoS BOV	3 Elsäk VV RPS	3+6+4	13

Område	Problembeskrivning	Prio 1	Prio 2	Prio 3	Prio 0	Viktning	S:a
4. Skolmiljön och arbetsmiljön	Omkring 6000 barn uppsöker årligen en akutmottagning efter att ha skadat sig på förskola eller fritidshem. Arbetsmiljölagen omfattar inte barn i förskola och fritidshem. Kommunen utövar tillsynen av säkerheten inom dessa verksamheter. Det råder brister i tillsynen över förskole- och fritidshemsbarnens hälsa och säkerhet (SOU 2006:44).	6 FHI SoS AV KOV Elsäk Skolv	1 MSB	1 Elsäk	3 BOV RPS VV	18+2+1	21
Skolmiljön och arbetsmiljön	Skolan är en miljö där barn och unga spenderar stor del av sin tid. Följaktligen sker också ett relativt stort antal olyckor inom denna miljö. Skolgården är den vanligaste olycksplatsen.	2 SoS AV	5 BV FHI KOV Skolv MSB	1 Elsäk	3 BOV VV RPS	6+10+1	17
Skolmiljön och arbetsmiljön	Elevskyddsombuden har en diffus roll, saknar full insyn i skolans arbetsmiljöarbete och därför har små möjligheter att påverka arbetsmiljöarbetet.						
Skolmiljön och arbetsmiljön	Var tredje arbetsgivare svarar med att ge sina unga anställda den introduktion de behöver för att arbeta säkert. Bristande arbetsmiljörutiner finns inom samtliga de branscher som kontrollerats: detaljhandeln, personlig assistans inom handikappomsorgen, snabbmatkedjor, fordonstillverkning och bilverksstäder.	0	5 BV AV KOV Skolv MSB	3 FHI SoS Elsäk	3 BOV VV RPS	0+10+3	13
5. Trafikmiljön	Hälften av alla barn som omkommer i trafiken är bilpassagerare. Många barn som omkommer använder inte skyddsanordningar, eller använder dem på fel sätt.	4 Skolv RPS MSB BOV	4 BV SoS AV KOV	2 FHI Elsäk	1 VV	12+8+2	22
Trafikmiljön	De allvarligaste olyckorna i samband med skolskjuts är när barn ska korsa vägen vid av- eller påstigning. Flertalet barn bor så att de har gång- eller cykelavstånd till skolan. Många av dessa barn åker ändå bil. Bilköringen skapar onödigt mycket farlig trafik på skolvägen, vilket gör att ännu fler skjutsar sina barn. Därför är det angeläget att skapa säkrare skolvägar för barnen.	4 Skolv RPS VV MSB	4 BV FHI SoS BOV	2 AV KOV	1 Elsäk	12+8+2	22

Område	Problembeskrivning	Prio 1	Prio 2	Prio 3	Prio 0	Viktning	S:a
Trafikmiljön	STRADA (Swedish Traffic Accident Data Acquisition) visar att den mest olycksdrabbade årskullen är 15-åringar. Cirka tre fjärdedelar av alla 15-åringar som skadas allvarligt i trafiken gör det i samband med mopedåkning.	2 FHI RPS	4 AV KOV MSB Skolv	2 SoS Elsäk	3 BOV BV VV	6+8+2	16
6. Ej miljöspecifika problemområden	Inte sällan är alkoholkonsumtion och droganvändning bakomliggande faktorer i samband med olyckor där barn blir skadade. Då alkoholintaget nästan uteslutande sker på kvällstid, utanför såväl boende- som skol- och arbetsmiljöer, har problemet hittills fallit mellan olika myndigheters ansvarsområden.	7 FHI SoS AV Elsäk Skolv RPS MSB	2 KOV BOV	.	2 BV VV	21+4	25
Ej miljöspecifika problemområden (statistik)	De deltagande (EHLASS) sjukhusens upptagningsområden täcker i dag ca 9 procent av landets befolkning. Inget av de rapporterade sjukhusen återfinns i storstadsområdena. För att bättre svara mot samhällsstrukturen och därmed bli nationellt representativt bör urvalet behöva utökas till att omfatta cirka 15 procent av landets befolkning. Något storstadssjukhus bör ingå.	5 SoS KOV AV Elsäk Skolv BOV	2 BV AV	2 FHI MSB	2 VV RPS	15+4+2	21
Ej miljöspecifika problemområden (standardiseringsarbete)	Problem med koppling till standarder för barnprodukter och andra produkter som barn kommer i kontakt. Det kan handla om gränsvärden som fastställs för kemikalier, tillåtna öppningar, längder och belastningsfall med mera. I samband med fastställande är tillverkarna är i majoritet och brukarrepresentanterna ofta i underläge. Erfarenhet visar att det är effektivt att förebygga barnolycksfall genom att ändra på produkter och miljöer (genom ex vis skärpta standards).	4 FHI KOV Skolv BOV	2 AV Skolv	3 BV SoS MSB	2 VV RPS	12+4+2	18
Ej miljöspecifika områden (skador från brand och rök)	Skador orsakade av rök och bränder är en betydande dödsorsak för barn och ungdomar. I jämförelse med övriga olyckstyper sker få personskador inom denna kategori. Det finns dock potential för omfattande olyckor med hög allvarlighetsgrad i offentliga miljöer där många samlas.	3 SoS Elsäk MSB	4 FHI AV KOV Skolv	1 BV	3 BOV VV RPS	9+8+1	18

Område	Problembeskrivning	Prio 1	Prio 2	Prio 3	Prio 0	Viktning	S:a
Ej miljöspecifika problemområden (lek och vistelse i farliga miljöer)	Lek och vistelse i farliga miljöer som inte är avsedda för barn som till exempel vid banvallar och på byggarbetsplatser, depåområden mm. Olyckor i samband med detta kan få allvariga konsekvenser. Det är viktigt att analysera var dessa områden finns och vad som kan göras för att minska tillgängligheten till dem och göra dem mindre lockande för barn och unga.	-	6 BV FHI AV Skolv RPS MSB	3 SoS KOV Elsäk	2 BOV VV	0+12+3	15
Ej miljöspecifika områden	Nästan 1 800 skällningsolyckor resulterar i ett besök på en akutmottagning varje år. Det är i första hand barn i ettårsåldern som drabbas av sådana händelser, dubbelt så många pojkar som flickor. Det leder till lidande och långa vårdtider.	3 FHI KOV BV	3 SoS AV Skolv	1 Elsäk	4 VV RPS BOV MSB	9+6+1	15
Ej miljöspecifika problemområden	För att bestämma risker är ett exponeringsmått, till exempel resvanor, viktigt. Sådana mått saknas ofta när det gäller barn och unga	1 VV	3 FHI SoS Elsäk	4 BV AV KOV Skolv	3 BOV MSB RPS	3+6+4	13
Ej miljöspecifika problemområden	Säkerhet och utveckling är varandras förutsättningar. Finns det relevanta nyckeltal då det gäller barns utveckling som kan relateras till olycksförebyggande arbete?	0	3 Elsäk Skolv BOV	5 BOV FHI AV KOV BV	3 SoS VV RPS	0+6+5	11
Ej miljöspecifika problemområden	Nätverket bör stötta den anlagd-brandforskningsansatsning som Brandforsk planerar då detta inte är ett brandproblem främst utan ett socialt och samhällsekonomiskt problem.	2 SoS MSB	2 AV KOV	1 FHI	6 BOV BV Elsäk Skolv VV RPS	6+4+1	11

Område	Problembeskrivning	Prio 1	Prio 2	Prio 3	Prio 0	Viktning	S:a
Ej miljöspecifika problemområden	Kunskap om och registrering av bakgrundsfaktorer som exempel olika funktionsnedläggningar, som påverkar risken att skadas genom olyckor. Idag är dessa svåra att kartlägga.	0	2 KOV MSB	4 FHI SoS AV Skolv	5 BOV Elsäk VV RPS BV	4+4	8
Ej miljöspecifika problemområden	Olyckor till följd av att små barn sätt i sk. joggingvagnar, ibland i kombination med att den som kör vagnen åker inlines är ett problem på gång i Europa som också kan nå Sverige.	0	1 FHI	6 SoS KOV Elsäk Skolv BOV RPS	4 RPS BV AV VV MSB	0+2+6	8
7. Genus-problematik	Trafikskador ger allvarligare skador (fler vårdtjänst) än andra miljöer och att pojkar skadar sig mer allvarligt än flickor. Detta kan bli föremål för framtida analys.	-	2 BV Skolv	7 FHI SoS AV KOV Elsäk RPS BOV	2 VV MSB	0+4+7	11

AV - Arbetsmiljöverket

BV - Banverket

BOV - Boverket

Elsäk - Elsäkerhetsverket

FHI - Statens Folkhälsoinstitut

KOV - Konsumentverket

MSB - Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

RPS - Rikspolisstyrelsen

Skolv - Skolverket

SoS - Socialstyrelsen

VV - Vägverket

VÅR VISION

“Barn och unga ska fritt och säkerhet kunna leva och utvecklas”

RÅDET FÖR BARNSÄKERHET:

ARBETSMILJÖVERKET | BANVERKET | BARNOMBUDSMANNEN | BOVERKET
ELSÄKERHETSVERKET | STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT | KONSUMENTVERKET
MYNDIGHETEN FÖR SAMHÄLLSSKYDD OCH BEREDSKAP | RIKSPOLISSTYRELSEN
SKOLVERKET | SOCIALSTYRELSEN | SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET MOVIMUM
SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING | VÄGVERKET

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

651 81 Karlstad Tel 0771-240 240 www.msb.se

Publ.nr MSB 0141-10 ISBN 978-91-7383-063-8